

Onderzoek Vanguard

het strafrechtelijk onderzoek naar Econosto Mideast B.V., Econosto N.V. en ERIKS N.V.

Feitenrelaas en Beoordeling Openbaar Ministerie

OPENBAAR MINISTERIE

Functioneel Parket

Inhoudsopgave

Deel I: Feitenrelaas

1 Inleiding

- 1.1 Doel en inhoud
- 1.2 Beschrijving betrokken rechtspersonen
 - 1.2.1 EME
 - 1.2.2 Econosto
 - 1.2.3 ERIKS
- 1.3 Aanleiding strafrechtelijk onderzoek

2 Onderzoeksbevindingen

- 2.1 Commissiebetalingen aan medewerkers van klanten
- 2.3 Verwerken commissiebetalingen in administratie
- 2.4 Wetenschap rechtspersonen van risico's contante commissiebetalingen
- 2.5 Transacties met Iraanse instanties

Deel II: Beoordeling Openbaar Ministerie

3 Strafbare feiten

- 3.1 Strafbare feiten
 - 3.1.1 Niet-ambtelijke omkoping
 - 3.1.2 Valsheid in geschrift
 - 3.1.3 Overtreding van sanctiewet- en regelgeving
- 3.2 Toerekening strafbare feiten aan rechtspersonen
 - 3.2.1 EME
 - 3.2.2 Econosto
 - 3.2.3 ERIKS

4 Rol SHV

5 Ernst van de feiten

- 5.1 Inleiding
- 5.2 Internationaal opererende bedrijven
- 5.3 Verkrijgen van opdrachten van klanten door omkoping
- 5.4 Verhullen van omkoping in administratie
- 5.5 Verrichten van transacties met gesanctioneerde entiteiten

6 Overwegingen transactieaanbod

- 6.1 Juridisch kader
- 6.2 Motivering
 - 6.2.1 Zelfmelding en medewerking onderzoek
 - 6.2.2 Herstel- en compliancemaatregelen
 - 6.2.3 Erkenning feiten

7 Transactieovereenkomst

- 7.1 Geldboete en wederrechtelijk verkregen voordeel
 - 7.1.1 Geldboete
 - 7.1.2 Wederrechtelijk verkregen voordeel
- 7.2 Publicatie transactieovereenkomst

Deel I: Feitenrelaas

1 Inleiding

1.1 Doel en inhoud

Dit feitenrelaas beschrijft de aanleiding en de bevindingen van het strafrechtelijk onderzoek naar Econosto Mideast B.V. (hierna: EME), Econosto N.V. (hierna: Econosto) en ERIKS N.V. (hierna: ERIKS) door de fiscale inlichtingen- en opsporingsdienst (hierna: FIOD) onder gezag van het Openbaar Ministerie (hierna: OM).

1.2 Beschrijving betrokken rechtspersonen

1.2.1 EME

EME is een Nederlandse rechtspersoon met een statutaire zetel in Rotterdam. Zij had haar operationele hoofdvestiging in Dubai en ontplooid geen activiteiten in Nederland. EME was een handelsonderneming en verkocht en monteerde pijpen, pijpverbindingen en industriële afsluiters aan bedrijven die actief zijn in de sectoren petrochemie (olie en gas), constructie (verwarming, ventilatie en airconditioning), mijnbouw, maritiem en brandbestrijding.

Sinds 1985 was EME actief in meerdere landen in het Midden-Oosten en Azië. In de onderzoeksperiode had EME verkoopkantoren in Saudi-Arabië, Qatar, Pakistan en India.

In 2016 is besloten om EME gecontroleerd te ontmantelen en te liquideren. Op dit moment zijn de operationele activiteiten van EME beëindigd. De liquidatie van EME zal spoedig worden voltooid.

1.2.2 Econosto

EME is onderdeel van Econosto, een internationaal opererend bedrijf gespecialiseerd in stromingstechniek. Econosto was tot medio 2008 genoteerd aan de Amsterdamse effectenbeurs.

1.2.3 ERIKS

Econosto is medio 2008 overgenomen door ERIKS. ERIKS is een internationale industriële dienstverlener. Na de overname van Econosto werd de Chief Executive Officer (hierna: CEO) van Econosto tevens bestuurslid van ERIKS. De CEO en de Chief Financial Officer (hierna: CFO) van ERIKS werden tevens commissaris bij Econosto. Tot medio 2009 was ERIKS genoteerd aan de Amsterdamse effectenbeurs.

1.3 Aanleiding strafrechtelijk onderzoek

Op 14 december 2016 heeft advocatenkantoor Allen & Overy LLP (hierna: A&O) op verzoek van haar cliënte SHV een memorandum met onderliggende stukken overhandigd aan het Functioneel Parket (hierna: FP) in Amsterdam. Het memorandum beschrijft de bevindingen van een in opdracht van SHV uitgevoerd onderzoek naar mogelijke onregelmatigheden bij EME in de periode van 2008 tot en met 2015. Uit het onderzoek is gebleken dat werknemers van EME (contante) commissies hebben betaald aan medewerkers van potentiële klanten van EME, met als doel de verkrijging van opdrachten.

Naar aanleiding van het memorandum ontstond een redelijk vermoeden dat EME zich schuldig had gemaakt aan het meermalen plegen van niet-ambtelijke omkoping en valsheid in geschrift. Op 20 december 2016 heeft de FIOD daarom een uitvoerig strafrechtelijk onderzoek gestart tegen EME, waarbij vele personen als getuigen zijn gehoord, telefoongesprekken zijn afgeluisterd en grote hoeveelheden data, zoals administratie en e-mailverkeer, zijn onderzocht. De onderzoeksperiode betrof de jaren 2008 tot en met 2015.

2 Onderzoeksbevindingen

2.1 Commissiebetalingen aan medewerkers van klanten

Uit het strafrechtelijk onderzoek is gebleken dat EME in de periode van 2008 tot en met 2015 commissiebetalingen heeft toegezegd en betaald aan personen die als inkopers in dienstbetrekking werkzaam waren bij (potentiële) klanten van EME, dan wel aan personen die door (potentiële) klanten van EME waren ingehuurd, zoals architecten, inkoopconsultants of projectmanagers. Vrijwel alle ontvangers van de commissies bekleedden vermoedelijk een zodanige functie bij of voor de klant van EME, dat zij invloed konden uitoefenen op het al dan niet verstrekken van opdrachten aan EME.

De commissiebetalingen werden door EME administratief verwerkt in een administratie die buiten de reguliere bedrijfsadministratie van EME werd gehouden en alleen voor intern gebruik bestemd was (hierna: de schaduwadministratie). In deze schaduwadministratie werden de ontvangers van de commissies vastgelegd. Uit de schaduwadministratie blijkt dat EME in de periode van 2008 tot en met 2015 met 350 personen ruim 1.500 commissieafspraken heeft gemaakt in relatie tot circa 2.350 verkooporders van 250 verschillende klanten.

Uit de schaduwadministratie blijkt dat medewerkers van EME zowel contante als girale commissiebetalingen hebben gedaan. Uit het onderzoek van de FIOD naar de girale commissiebetalingen is niet gebleken dat sprake was van niet-ambtelijke omkoping. Bij de contante betalingen is dit wel inzichtelijk geworden. Het verdere onderzoek heeft zich daarom gericht op de contante commissiebetalingen.

Ongeveer € 3,7 miljoen van de commissies die zijn betaald in de periode van 2008 tot en met 2015 is contant betaald. Het betreft ongeveer 1.000 separate betalingen die varieerden van enkele tientallen euro's tot € 176.000,-. Deze contante commissiebetalingen hielden verband met 22% van de totale omzet van EME.

Uit het onderzoek is gebleken dat de werkgevers van de ontvangers vermoedelijk niet op de hoogte waren van de commissiebetalingen aan hun werknemers. Afspraken tussen EME en de betreffende werknemers werden vrijwel altijd mondeling gemaakt en niet schriftelijk vastgelegd in (bijvoorbeeld) overeenkomsten en facturen. In een enkel geval was er wel een factuur van de ontvanger, maar werden er gefingeerde werkzaamheden opgevoerd. De betalingen waren bovendien in strijd met de gedragscodes van een groot aantal klanten van EME, waarin expliciet is opgenomen dat het accepteren van contante giften door hun werknemers niet is toegestaan.

2.2 Verwerken commissiebetalingen in administratie

In de bedrijfsadministratie van EME werden de commissiebetalingen aan derden op twee verschillende grootboekrekeningen verwerkt als verkoopbonussen voor het eigen personeel ("*staff bonus sales*").

De uitbetaling van de contanten werd in de reguliere administratie vastgelegd door middel van kasformulieren. Tot en met 2008 tekende de directeur van EME deze formulieren voor ontvangst van de contanten. Vanaf 2009 werden de formulieren ondertekend door verschillende verkoopmedewerkers van EME. De directeur en verkoopmedewerkers van EME betaalden het geld door aan de werknemers van klanten van EME. In totaal zijn op deze wijze ongeveer 1.000 kasformulieren opgemaakt.

Ook zijn in de reguliere bedrijfsadministratie van EME een aantal facturen van medewerkers van klanten opgenomen, waarop werkzaamheden waren vermeld die door de betreffende personen ten behoeve van EME zouden zijn verricht. Uit het onderzoek is echter gebleken dat deze personen geen (legitieme) werkzaamheden hebben uitgevoerd voor EME. In de periode van 1 januari 2012 tot en met 31 december 2014 zijn 36 van dergelijke facturen in de reguliere bedrijfsadministratie opgenomen.

Over de jaren 2008 en 2009 hebben respectievelijk de directeur van EME en de CFO van Econosto zogenaamde *Letters of Representation* opgemaakt en aan de externe accountant verstrekt. In *Letters of Representation* verzekert het management van een onderneming dat de jaarrekening een getrouwe weergave is van de feitelijkheden en in overeenstemming is met het van toepassing zijnde verslaggevingsstelsel. In de onderhavige *Letters of Representation* werd bevestigd dat de in de reguliere administratie verantwoorde bedragen voor personeelskosten daadwerkelijk personeelskosten betroffen.

Uit het strafrechtelijk onderzoek volgt verder dat EME de contante commissiebetalingen in de jaarrekeningen over de jaren 2009 en 2010 onder de rubriek 'lonen en salarissen' heeft opgenomen. De jaarrekening over 2009 is ondertekend door de CEO en CFO van Econosto en de jaarrekening over 2010 is ondertekend door de CEO van Econosto. Beide jaarrekeningen zijn gedeponereerd bij de Nederlandse Kamer van Koophandel.

Uit het onderzoek is evenwel gebleken dat het management van EME en Econosto wist dat een aanzienlijk deel van de personeelskosten ('lonen en salarissen') in werkelijkheid betrekking had op kosten in verband met commissiebetalingen aan derden. De *Letters of Representation* en de jaarrekeningen gaven derhalve geen (volledig) inzicht in de werkelijke aard van de kosten.

2.3 Wetenschap rechtspersonen van risico's contante commissiebetalingen

Uit het onderzoek is gebleken dat personen, onder wie directeuren, binnen EME, Econosto en ERIKS bekend waren met de contante commissiebetalingen aan medewerkers van klanten in ruil voor het verkrijgen van opdrachten, alsook met de administratieve verwerking hiervan.

De externe accountant van EME heeft in 2008 gerapporteerd over de contante commissiebetalingen van EME. Uit het onderzoek komt naar voren dat naar aanleiding hiervan in de vergaderingen van de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen van Econosto en ERIKS diverse keren is benoemd dat EME contante commissies aan klanten betaalde. Destijds was het de directeur van EME die de zogenaamde verkoopbonussen ontving en tekende voor doorbetaling aan derden.

Uit het onderzoek is gebleken dat ook de opvolgend externe accountant van EME eind 2009 bij de accountantscontrole van ERIKS nadrukkelijk heeft gewezen op het omkopsrisico bij contante commissiebetalingen aan klanten. Ook waarschuwde hij ERIKS voor mogelijke overtredingen van wet- en regelgeving en de verplichting om de commissiebetalingen als ongebruikelijke transacties bij de FIU te melden op grond van de Wet ter voorkoming van witwassen en terrorismefinanciering (hierna: Wwft). De externe accountant attendeerde ERIKS er tevens op dat met de verantwoording van de commissies als personeelskosten mogelijk sprake zou kunnen zijn van valsheid in geschrift.

Naar aanleiding hiervan besloten directeuren van EME, Econosto en ERIKS dat de contante betalingen aan derden in het vervolg in de administratie moesten worden verwerkt als verkoopbonussen aan eigen medewerkers en dat eigen medewerkers – niet zijnde de directeur – moesten tekenen voor ontvangst van het geld dat vervolgens werd doorbetaald. Uit de schaduwadministratie is gebleken dat er tot en met 2015 op deze wijze commissieafspraken werden gemaakt en contante commissiebetalingen werden gedaan.

2.4 Transacties met Iraanse instanties

Vanaf 2007 gelden er handelssancties tegen Iran, omdat Iran vanwege zijn nucleaire activiteiten niet voldoet aan de verplichtingen op grond van het internationale Non-proliferatieverdrag. Uit het onderzoek is gebleken dat de directie van ERIKS de

managing directors van haar dochtervennootschappen via interne richtlijnen en memoranda uitvoerig heeft geïnformeerd over deze sanctieregels. Tot eind 2010 gold op grond van de richtlijnen dat EME aan de CEO van Econosto toestemming moest vragen voor transacties in Iran of met Iraanse entiteiten. Eind 2010 heeft de directie van ERIKS gecommuniceerd dat zakendoen met Iran tot nader order in het geheel verboden werd. In strijd met die instructie bleef EME zaken doen met Iran. Uit het onderzoek is niet gebleken dat Econosto en ERIKS hiervan op de hoogte waren.

Uit het onderzoek blijkt dat EME bankrekeningen heeft aangehouden bij de vestiging in Dubai van Bank Melli en bij de vestiging in Dubai van Bank Saderat. EME heeft tevens overboekingen naar en van deze rekeningen verricht, terwijl er sancties van kracht waren tegen deze Iraanse banken.

Daarnaast volgt uit het onderzoek dat EME in 2011 en 2012 goederen heeft verkocht aan het Iraanse bedrijf Iran Marine Industrial Company (SADRA), tegen welk bedrijf sedert 23 mei 2011 sancties golden. Uit het onderzoek is gebleken dat de betreffende verkooporder is geplaatst voordat SADRA op de relevante sanctielijst was opgenomen. De leveringen en facturatie van de order vonden op zeven verschillende momenten plaats nadat SADRA op de betreffende sanctielijst was opgenomen.

Deel II: Beoordeling Openbaar Ministerie

3 Strafbare feiten

3.1 Strafbare feiten

Het OM concludeert op basis van de onderzoeksbevindingen van de FIOD dat EME, zich aan de volgende strafbare feiten schuldig hebben gemaakt:

- 1) ***Niet-ambtelijke omkoping***
in de periode van 1 januari 2009 tot en met 15 november 2015 in Iran, Qatar, Pakistan, Irak, Bahrein, Jordanië en Egypte, strafbaar gesteld in artikel 328ter, lid 2, Wetboek van Strafrecht (Sr), meermalen gepleegd;
- 2) ***Valsheid in geschrift***
in de periode van 1 januari 2005 tot en met 30 november 2015 in Nederland en Dubai, strafbaar gesteld in artikel 225, lid 1 en lid 2, Sr, meermalen gepleegd;
- 3) ***Overtreding van sanctiewet- en regelgeving***
in de periode van 1 januari 2009 tot en met 22 oktober 2016 in Dubai, Qatar en Iran, strafbaar gesteld in artikel 2 van de Sanctiewet 1997 jo artikel 1 Wet op de economische delicten, meermalen gepleegd.

Daarnaast concludeert het OM op basis van de onderzoeksbevindingen van de FIOD dat ook Econosto en ERIKS zich aan valsheid in geschrift in Nederland en Dubai schuldig hebben gemaakt, voor wat betreft Econosto in de periode 1 januari 2005 tot en met 30 november 2015 en voor wat betreft ERIKS in de periode van 28 augustus 2008 tot en met 30 november 2015.

3.1.1 Niet-ambtelijke omkoping

De FIOD heeft inzichtelijk gemaakt wat de totale omvang van de niet-ambtelijke omkoping is geweest. Het OM stelt vast dat in de periode van 2008 tot en met 2015 sprake is van ongeveer 1.000 contante omkopingsbetalingen. Vanwege de verjaring van de omkopingsfeiten voor 1 januari 2009 en het ontbreken van strafbaarheid van niet-ambtelijke omkoping in een aantal landen waar de betalingen zijn gedaan (o.a. in de Verenigde Arabische Emiraten, Oman, Saudi-Arabië, Sri Lanka en Koeweit), heeft het OM voor een deel van deze feiten geen vervolgingsrecht. De onderhavige transactie heeft betrekking op 294 vervolgbare gevallen van niet-ambtelijke omkoping.

3.1.2 Valsheid in geschrift

Het OM stelt vast dat de betrokken rechtspersonen zich meermalen schuldig hebben gemaakt aan valsheid in geschrift.

EME heeft de commissiebetalingen aan derden gedurende 10 jaar op twee verschillende grootboekrekeningen valselijk verantwoord als ware het verkoopbonussen voor het eigen personeel ("*staff bonus sales*").

Om de contante commissiebetalingen administratief te kunnen verantwoorden in de reguliere bedrijfsadministratie, zijn er ongeveer 1.000 valse kasformulieren opgemaakt.

Ook zijn in de reguliere bedrijfsadministratie van EME 36 facturen van verkoopmedewerkers van klanten opgenomen, met als valse omschrijving dat de ontvangers werkzaamheden hebben verricht voor EME, terwijl EME wist dat deze werkzaamheden niet waren uitgevoerd en de facturen er enkel toe strekten om de commissiebetaling te kunnen verwerken in de administratie.

Hoewel EME bekend was met de schaduwadministratie, de valse facturen en de valse kasformulieren, heeft het management van EME *Letters of Representation* over de jaren

2008 en 2009 opgemaakt en gebruikt, waarin – in strijd met de werkelijkheid – (onder meer) werd bevestigd dat alle in de reguliere bedrijfsadministratie verantwoorde bedragen voor personeelskosten daadwerkelijk personeelskosten betroffen.

Tot slot concludeert het OM dat EME over de jaren 2009 en 2010 valse jaarrekeningen heeft opgesteld, doordat de commissiebetalingen aan derden opzettelijk ten onrechte in de jaarrekening werden verantwoord in de rubriek 'lonen en salarissen'. Deze jaarrekeningen zijn ondertekend door leden van de Raad van Bestuur van Econosto en gedeponereerd bij de Nederlandse Kamer van Koophandel.

3.1.3 Overtreding van sanctiewet- en regelgeving

Het OM constateert dat EME in de periode van 2009 tot en met 2016 meermalen de Sanctiewet 1977 heeft overtreden. Op grond van de Sanctieregeling Iran¹ bestond er in de betreffende periode een verbod op financieel en economisch verkeer met bedrijven en personen die waren vermeld op de EU-sanctielijst.² EME heeft transacties verricht met twee banken en een onderneming die op dat moment op de sanctielijst stonden vermeld.

3.2 Toerekening strafbare feiten aan rechtspersonen

Het OM stelt vast dat alle strafbare gedragingen, zoals vermeld onder 3.1, kunnen worden toegerekend aan EME. De gepleegde valsheid in geschrift kan daarnaast ook worden toegerekend aan Econosto en ERIKS, met uitzondering van de valse jaarrekeningen van EME over de jaren 2009 en 2010, die niet aan ERIKS kunnen worden toegerekend.

3.2.1 EME

Het OM stelt vast dat de strafbare gedragingen, zoals vermeld onder 3.1, zijn gepleegd door medewerkers van EME, in het bijzonder verkoopmedewerkers en de directeur. Zij waren verantwoordelijk voor de toezeggingen omtrent de commissies en de feitelijke uitbetalingen. Deze wijze van zakendoen was een vanzelfsprekend onderdeel van het beleid en de cultuur binnen EME. Willens en wetens zijn met medeweten en met behulp van de actieve betrokkenheid van de directeur honderden valse documenten opgemaakt. De commissiebetalingen en de onjuiste verwerking daarvan zijn dienstig geweest aan EME, want hierdoor is een groot deel van de omzet gegeneerd.

Ook de transacties met gesanctioneerde entiteiten zijn verricht door medewerkers van EME. Er is niet alleen onvoldoende zorg betracht om overtreding van de sanctieregels te voorkomen, maar er is bewust voor gekozen om in strijd met deze wettelijke regels en interne regels toch zaken te doen met Iran. Door de transactie met het Iraanse bedrijf is omzet gegeneerd.

De strafbare gedragingen werden door EME aanvaard. Alle strafbare feiten kunnen derhalve aan EME worden toegerekend.

3.2.2 Econosto

Econosto was van 2008 tot en met 2011 enig bestuurder van EME. Nadien bleef zij tot medio juli 2015 medebestuurder.

Uit het strafrechtelijk onderzoek volgt dat een of meer bestuurders en commissarissen van Econosto er vanaf maart 2008 van op de hoogte waren dat EME contante commissiebetalingen verrichtte en de wijze waarop dit in de reguliere bedrijfsadministratie werd verwerkt. Deze personen wisten dat commissiebetalingen aan derden in de administratie van EME valselijk werden verantwoord als verkoopbonussen. Zij hadden de zeggenschap om een einde te maken aan deze betalingen. Desondanks hebben zij niet ingegrepen. Niet is gebleken dat Econosto maatregelen heeft getroffen

¹ Het betreft in de relevante periode respectievelijk Sanctieregeling Iran 2007, Sanctieregeling Iran 2010 en Sanctieregeling Iran 2012.

² Het betreft in de relevante periode respectievelijk EG 423/2007, EU 961/2010 en EU 267/2012.

ter voorkoming van de strafbare gedragingen. Sterker nog, nadat duidelijk werd dat ten aanzien van de contante commissiebetalingen een omkopingsrisico bestond en mogelijk sprake was van valsheid in geschrift, hebben de directeuren van EME, Econosto en ERIKS in onderling overleg afgesproken dat de contante betalingen aan derden voortaan als (verkoop)bonus aan medewerkers van EME in de administratie moesten worden verwerkt.

De valsheid in geschrift, meermalen gepleegd, kan derhalve aan Econosto worden toegerekend.

3.2.3 ERIKS

Op 28 mei 2008 is Econosto door ERIKS overgenomen. Na de overname van Econosto werden bestuurders van ERIKS ook commissaris van Econosto. Zij hielden vanuit deze rol toezicht op het beleid van het bestuur en de algemene gang van zaken binnen Econosto.

Uit het strafrechtelijk onderzoek volgt dat EME moest rapporteren aan de CEO en bestuurder van Econosto, en dat deze bestuurder op zijn beurt moest rapporteren aan de commissarissen van Econosto, die tevens bestuurders waren bij ERIKS.

Directeuren van ERIKS waren vanaf augustus 2008 op de hoogte van de contante commissiebetalingen door EME en de wijze waarop dit in de reguliere bedrijfsadministratie werd verwerkt. Deze directeuren wisten dat commissiebetalingen aan derden in de administratie van EME valselijk werden verantwoord als verkoopbonussen. Zij hadden de zeggenschap om een einde te maken aan deze betalingen. Desondanks hebben zij niet ingegrepen. Niet is gebleken dat ERIKS maatregelen heeft getroffen ter voorkoming van de strafbare gedragingen. Sterker nog, nadat duidelijk werd dat ten aanzien van de contante commissiebetalingen een omkopingsrisico bestond en mogelijk sprake was van valsheid in geschrift, hebben de directeuren van EME, Econosto en ERIKS in onderling overleg afgesproken dat de contante betalingen aan derden als (verkoop)bonus aan medewerkers van EME in de administratie moesten worden verwerkt. ERIKS heeft daarna aan haar externe accountant bericht dat de contante betalingen gebruikelijk zijn in het Midden-Oosten en dat deze niet in strijd waren met de *Code of Conduct* van ERIKS. Uit deze gang van zaken blijkt dat ERIKS bewust de corruptieve praktijken heeft aanvaard en heeft nagelaten om in te grijpen.

De valsheid in geschrift, meermalen gepleegd, kan derhalve aan ERIKS worden toegerekend, met uitzondering van de valse jaarrekeningen van EME over de jaren 2009 en 2010.

4 Rol SHV

SHV heeft ERIKS op 12 augustus 2009 overgenomen. Uit het strafrechtelijk onderzoek volgt dat SHV in december 2009 via een accountantsrapportage is gewezen op contante commissiebetalingen aan derden door EME. In de maanden daarna is de problematiek rondom de commissiebetalingen meermalen door SHV geadresseerd bij ERIKS, waarbij SHV heeft aangedrongen op het beëindigen van deze betalingen door EME. Herhaaldelijk heeft de directie van ERIKS toegezegd het beleid en de administratieve verwerking van de commissiebetalingen te herzien en via Econosto te zullen monitoren. Dit is de maanden daarna door SHV opgevolgd, waarna de directie van ERIKS bevestigde dat de kwestie rondom de commissiebetalingen inmiddels was opgelost. De externe accountant heeft dat jaar goedkeurende verklaringen afgegeven bij de jaarrekeningen van EME, Econosto en ERIKS.

In de jaren daarna was er voor SHV geen aanleiding om aan de opvolging door ERIKS te twijfelen. Bovendien gaf de externe accountant ook in deze jaren goedkeurende

verklaringen bij de jaarrekeningen van EME, Econosto en ERIKS. SHV zag in deze periode dan ook geen reden om nogmaals bij ERIKS te controleren of de actiepunten waren opgevolgd.

Pas eind 2014 raakte SHV op de hoogte van de gecontinueerde commissiebetalingen door EME in het Midden-Oosten. Op dat moment was SHV bezig met het opstellen en implementeren van nieuwe, groepsbrede richtlijnen op het gebied van contante commissiebetalingen. SHV heeft haar afdeling Internal Audit de opdracht gegeven om de kwestie te onderzoeken. Mede in dit kader gaf SHV in 2015 opdracht om een uitgebreider onderzoek te laten verrichten. De bevindingen hiervan zijn voor SHV aanleiding geweest om in december 2016 bij het FP melding te maken van de geconstateerde onregelmatigheden. Ook zijn er direct remediation-maatregelen genomen (zie 6.2.2).

Uit het onderzoek blijkt dat de strafbare feiten niet door SHV zijn aanvaard. Dat SHV achteraf is gebleken dat EME is doorgedaan met het plegen van deze feiten, maakt niet dat SHV een strafrechtelijk verwijt kan worden gemaakt.

5 Ernst van de feiten

5.1 Inleiding

Op basis van de bevindingen van de FIOD concludeert het OM dat EME zich schuldig heeft gemaakt aan niet-ambtelijke omkoping en dat EME, Econosto en ERIKS zich gezamenlijk schuldig hebben gemaakt aan het meermalen plegen van valsheid in geschrift. Daarnaast heeft EME sanctiewet- en regelgeving overtreden. Het OM vindt dit om meerdere redenen zeer kwalijk.

5.2 Internationaal opererende bedrijven

EME, Econosto en ERIKS zijn internationaal opererende bedrijven, waarvan (een deel van) de bedrijfsactiviteiten plaatsvinden in een corruptiegevoelige sector en corruptiegevoelige landen. Van hen mag worden verwacht dat zij bekend zijn met en zich houden aan (internationale) wet- en regelgeving, waaronder anti-corruptiewetgeving.

5.3 Verkrijgen van opdrachten van klanten door omkoping

Uit het onderzoek van de FIOD is gebleken dat het bedrijfsmodel van EME er in de onderzoeksperiode op gericht was om een aanzienlijk deel van de omzet te realiseren door middel van niet-ambtelijke omkoping. Ondanks waarschuwingen van de externe accountant, werd dit beleid nog jaren voortgezet. EME heeft op oneerlijke wijze opdrachten binnengehaald en omzet gegenereerd. Dergelijk handelen verstoort het *level playing field*, noodzakelijk voor een goed functionerende economie, waardoor nieuwe toetreders geen kans maken en bonafide bedrijven uit een markt worden gedrukt.

5.4 Verhullen van omkoping in administratie

Om de commissiebetalingen buiten de reguliere bedrijfsadministratie te houden, is een schaduwadministratie gecreëerd. De commissiebetalingen zijn in de reguliere bedrijfsadministratie valselijk verantwoord als verkoopbonussen voor het eigen personeel. Door een veelheid aan valse documenten werd de werkelijke aard van de betalingen verhuld voor externen. Door op grote schaal valse stukken op te maken en te gebruiken, heeft EME inbreuk gemaakt op het vertrouwen dat in het maatschappelijk verkeer pleegt te worden gesteld in de juistheid van geschriften. Het OM neemt het EME extra kwalijk dat zij haar externe accountant middels valse *Letters of Representation* onjuist heeft geïnformeerd en valse jaarrekeningen heeft laten opmaken. Het OM ziet hierin een ernstige schending van de normen en regels voor financiële verslaggeving.

5.5 Verrichten van transacties met gesanctioneerde entiteiten

Uit het strafrechtelijk onderzoek is naar voren gekomen dat EME op de hoogte was van de geldende sanctieregels tegen Iran, maar desondanks toch transacties heeft verricht met gesanctioneerde Iraanse entiteiten. De in 2007, 2010 en 2012 in werking getreden sanctiemaatregelen tegen Iran kwamen voort uit de zorgen die er binnen de internationale gemeenschap bestonden ten aanzien van het kernwapenprogramma van en mensenrechtenschendingen in Iran. Door in de betreffende periode met een gesanctioneerd Iraans bedrijf zaken te doen en via gesanctioneerde Iraanse banken transacties te verrichten, heeft EME het met de sancties beoogde doelbewust genegeerd. Door zo te handelen is het doel en de effectiviteit van de internationale sanctieregeling ondermijnd.

6 Overwegingen transactieaanbod

6.1 Juridisch kader

Strafzaken kunnen op verschillende manieren worden afgedaan. Eén van de mogelijkheden is dat de officier van justitie de verdachte een transactie aanbiedt ter voorkoming van strafvervolgning. Hiertoe kan de officier van justitie één of meer voorwaarden stellen, zoals omschreven in artikel 74, lid 2 Sr. Als aan deze voorwaarden wordt voldaan, vervalt het recht tot strafvervolgning. De transactie is dus een wettelijke mogelijkheid om strafzaken buiten de rechter om af te doen.

In deze zaak is, gezien de hoogte van het transactieaanbod, sprake van een hoge transactie. De "Aanwijzing hoge transacties" (hierna: de Aanwijzing) is van toepassing.³ Op grond van de Aanwijzing geldt als uitgangspunt dat bij delicten die publieke verontrusting hebben veroorzaakt, alleen een transactie wordt aangeboden als daar een zeer goede reden voor is.

Allereerst dienen de feitelijke gedragingen die de basis zijn voor de hoge transactie door de verdachte (publiekelijk) te worden erkend.

Bij de beslissing om een strafzaak met een hoge transactie af te doen, moeten volgens de Aanwijzing de volgende elementen worden meegewogen:

- de rol van verdachte bij het aan het licht brengen van de strafbare feiten;
- de proceshouding van verdachte en de wijze waarop verdachte aan het onderzoek heeft meegewerkt;
- maatregelen die verdachte (uit eigen beweging) heeft genomen of toezegt te treffen ter voorkoming van nieuwe strafbare gedragingen.

6.2 Motivering

Het OM meent dat een hoge transactie in het strafrechtelijk onderzoek Vanguard een passende afdoening is, om de volgende redenen:

- 1) SHV heeft namens haar (indirecte) dochtervennootschappen ERIKS, Econosto en EME de geconstateerde onregelmatigheden met betrekking tot de commissiebetalingen zelf gemeld bij het OM;
- 2) EME, Econosto en ERIKS hebben meegewerkt aan het strafrechtelijk onderzoek en relevante informatie aan de FIOD en het OM verstrekt;
- 3) door zowel SHV als haar indirecte dochtervennootschappen ERIKS, Econosto en EME zijn herstelmaatregelen en compliancemaatregelen ter voorkoming van het (opnieuw) plegen van strafbare feiten genomen;
- 4) de operationele activiteiten van EME zijn gestaakt en EME wordt geliquideerd, waardoor herhaling van soortgelijke feiten bij EME is uitgesloten;
- 5) EME, Econosto en ERIKS hebben de feiten erkend;
- 6) EME, Econosto en ERIKS hebben het verkregen wederrechtelijk verkregen voordeel aan de Staat betaald;

³ Aanwijzing hoge transacties (2020A005), <https://wetten.overheid.nl/BWBR0044047/2020-09-04>.

- 7) EME, Econosto en ERIKS zijn niet eerder veroordeeld voor strafbare feiten (*first offenders*).

6.2.1 Zelfmelding en medewerking onderzoek

In 2015 en 2016 is in opdracht van SHV onderzoek verricht naar mogelijke onregelmatigheden bij EME, Econosto en ERIKS in de periode van 1 januari 2008 tot en met 15 november 2015. De resultaten uit dit onderzoek hebben geleid tot een zelfmelding door SHV op 14 december 2016 bij het FP van vermoedelijke strafbare feiten die verband houden met contante commissiebetalingen door medewerkers van EME aan medewerkers van klanten.

Nadat zij bekend was geworden met het strafrechtelijk onderzoek, zowel naar de contante commissiebetalingen als naar de transacties met Iraanse entiteiten, hebben de betrokken rechtspersonen op eigen initiatief hun medewerking daaraan verleend. Deze medewerking bestond uit het beschikbaar stellen en verstrekken van relevante documenten en informatie aan de FIOD, inclusief relevante informatie uit Dubai. In dit kader zijn onder andere de onderzoeksdata van het in opdracht van SHV uitgevoerde onderzoek aan de FIOD verstrekt. De verstrekte data bestonden onder meer uit de e-mailboxen van diverse medewerkers van EME, Econosto, ERIKS en SHV, alsmede de door EME bijgehouden schaduwadministratie van de toegezegde en betaalde commissies. Deze data vormden voor de FIOD een goede basis om verder opsporingsonderzoek te verrichten, waaronder het analyseren en vergelijken van de schaduwboekhouding en de grootboekrekeningen in de reguliere boekhouding, alsmede het verhoren van betrokken (oud-)medewerkers van de verdachte bedrijven.

6.2.2 Herstel- en compliancemaatregelen

Kort na het ontstaan van vermoedens van onregelmatigheden binnen EME heeft SHV structurele maatregelen getroffen om vergelijkbare zaken in de toekomst te voorkomen. Zo heeft SHV haar reeds bestaande programma dat was gericht op de versterking van zowel cultuur als processen met betrekking tot compliance verder geïntensiveerd. Ook heeft SHV verschillende projecten geïmplementeerd om de naleving van wet- en regelgeving bij haar groepen te verbeteren en haar controle op de naleving hiervan te versterken. De door SHV getroffen maatregelen bestonden onder meer uit de volgende onderdelen:

- SHV heeft Ethics & Compliance (E&C) afdelingen ingericht binnen alle groepen die geleid worden door E&C Officers met ruime ervaring in het vakgebied;
- SHV heeft E&C Committees ingericht binnen SHV en haar dochtervennootschappen;
- SHV heeft E&C-beleid geïmplementeerd, waardoor scherper wordt toegezien op het screenen van derden en naleving van wet- en regelgeving op het gebied van anti-corruptie en internationale handelssancties;
- SHV heeft een intern controle-raamwerk geïmplementeerd voor zowel SHV als haar dochtervennootschappen, waarvan de effectiviteit twee keer per jaar wordt getoetst; en
- SHV heeft ervoor zorggedragen dat alle dochtervennootschappen een eigen afdeling Internal Audit kregen die worden geleid door een Internal Auditor met ruime ervaring in het vakgebied.

Meer specifiek hebben SHV en haar groepen naar aanleiding van deelonderzoek Vanguard diverse herstelmaatregelen genomen binnen de ERIKS-groep, waaronder disciplinaire maatregelen jegens de betrokken werknemers van EME, Econosto en ERIKS, het inzetten van een interventieteam binnen EME en het herzien van interne bedrijfsprocessen binnen EME. Zoals reeds genoemd in paragraaf 1.2.1, is bovendien besloten om de operationele activiteiten van EME te staken en EME te liquideren.

Verder heeft ERIKS de afgelopen jaren het door SHV ontwikkelde compliancebeleid geïmplementeerd, dat binnen de gehele groep wordt uitgevoerd en gemonitord.

Onderdeel hiervan is een verplichte periodieke validatie van een actieplan met verbeterpunten op compliancegebied, alsmede de rapportering hierover aan de Raad van Bestuur van SHV. Binnen ERIKS is in 2017 de afdeling Internal Audit ingesteld.

6.2.3 Erkenning feiten

EME, Econosto en ERIKS hebben de feiten zoals weergegeven in deel I jegens het OM erkend en zeggen deze te betreuren.

7 Transactieovereenkomst

7.1 Geldboete en wederrechtelijk verkregen voordeel

EME, Econosto en ERIKS hebben in het kader van deze transactie gezamenlijk in totaal een bedrag van € 40.111.000,- aan de Staat betaald. Dit bedrag bestaat uit een geldboete van € 10.953.000,- en de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel van € 29.158.000,-.

7.1.1 Geldboete

Als onderdeel van de transactie is een boetebedrag van € 10.953.000,- opgenomen. Dit boetebedrag valt uiteen in een boete van € 10.878.000,- voor de niet-ambtelijke omkoping en valsheid in geschrift en een boete van € 75.000,- voor de overtreding van de Sanctiewet 1977.

Het OM heeft bij de vaststelling van het boetebedrag rekening gehouden met de ernst van de vastgestelde feiten, zoals toegelicht in hoofdstuk 4. Ten aanzien van de berekening van de boete voor de niet-ambtelijke omkoping en valsheid in geschrift houdt het OM in het bijzonder rekening met het grote aantal strafbare feiten, de langdurige periode waarin de feiten zijn gepleegd en de betrokkenheid van het management van EME, Econosto en ERIKS.

Het OM heeft als uitgangspunt genomen dat de 5^e boetecategorie, zoals in de wet opgenomen ten tijde van de strafbare gedragingen, van toepassing is op alle geconstateerde strafbare feiten.

Bij de berekening van de boete beoordeelt het OM of de verdachte de strafbare feiten zelf bij het OM heeft gemeld. Ook weegt het OM mee of en zo ja, in welke mate de verdachte medewerking heeft verleend aan het opsporingsonderzoek. De mate van medewerking wordt beoordeeld aan de hand van verschillende aspecten, waaronder de reikwijdte, de kwantiteit, de kwaliteit en de timing van de medewerking in de gegeven omstandigheden. Een belangrijk aspect daarbij is of de verdediging proactief of reactief heeft meegewerkt. Ook is relevant de mate waarin de FIOD en het OM op basis van de aangedragen stukken en informatie in staat zijn om deze informatie te verifiëren.

SHV heeft de commissiebetalingen en de boekhoudkundige verwerking hiervan – mede namens EME, Econosto en ERIKS – gemeld bij het OM (zie paragraaf 6.2.1). Om deze reden heeft het OM een korting toegepast van 25% ten aanzien van het boetedeel dat ziet op de niet-ambtelijke omkoping en valsheid in geschrift.

Verdachten hebben de verboden transacties met de Iraanse entiteiten niet zelf bij het OM gemeld. De zelfmeldkorting is derhalve niet toegepast ten aanzien van de boetecomponent betreffende de overtreding van de sanctiewet- en regelgeving.

EME, Econosto en ERIKS hebben daarnaast ten aanzien van alle onderzochte feiten volledige medewerking verleend aan het onderzoek van de FIOD (zie paragraaf 6.2.1). Bij de vaststelling van de boete heeft het OM daarom een (aanvullende) korting verdisconteerd van 25% op de berekende boete voor de niet-ambtelijke omkoping, valsheid in geschrift en overtreding van de sanctiewet- en regelgeving.

7.1.2 Wederrechtelijk verkregen voordeel

Door de omkopingsbetalingen en de verhulling hiervan door het maken en gebruiken van valse stukken, is door verdachten een voordeel van € 29.003.000,- verkregen. Door de verboden transacties met de gesanctioneerde entiteiten in Iran is een voordeel van € 155.000,- behaald. Als onderdeel van de transactie heeft het OM derhalve in totaal een bedrag van € 29.158.000,- aan wederrechtelijk verkregen voordeel ontnomen.

7.2 Publicatie transactieovereenkomst

De transactieovereenkomst tussen het OM en EME, Econosto en ERIKS is integraal gepubliceerd op de website van het OM.